

Kunskapssök i Grannland

Skärgårdarnas Riksförbund

2022

–Ja, jag vill ju egentligen bara ta båten, lägga min garn, ta upp och gå in, reda upp det, ta ur, kanske filea en del och sedan sälja av och få till egen middag. En del har smakat när jag röker, men var inte det så krångligt med de nya reglerna, så kunde jag gjort det som förr och sålt. Nu får jag använda konstgjort rökarompulver utan de där reglerna, säger dom. Men då avstår jag hellre.

– Jag fiskar det som finns och när det finns. Är det inte lönt eller dåligt väder, så tar jag hand om landen, tar på mig något spikjobb eller lagar nät. Och en del uppdrag.

– Egentligen skulle jag ju vilja att dottern tar över, precis som jag gjorde efter pappa. Men nästan egentligen inte, för det är så mycket regler nu, vare sig jag eller ungarna har gått sådan där juridisk översiktsskurs på universitet. Gök säger dom. Men det är en fågel. Å här behövs klass VII för det är öppet. Det är ett universitetsår det. Jag har ju mitt gamla skepparbrev.

– Men dottern talar om att köra ett soppkök för sommargrannar och turister. På dagens fångade fisk. Det är smart för det blir mer pengar om man ta ut det den vägen. Men många fler regler.

– När man börjar räkna antalet regler, och så kommer det en ny i mejlen, ja då kommer man av sig. Men vad i helvete - hur har de tänkt. Och så får man börja om. 104, 105, 106... Det är ju inte bara fisket, utan båten, jag som skeppare, läkarintyg, lastberäkning, flotte, filébordet, krönt våg, blanketterna, ringa när man går för landning, märkningen, cm hit, timmar, inte här, inte där, särskilt avfall, bokföring, moms... Nu pratar de kamera också. Tänk om de där på myndigheten skulle ha en kamera över sitt skrivbord?

– Egentligen puttrar man ut varje dag och tänker – jag har nog gjort något fel. Men jag vet inte vad. Och tror jag att jag gjort rätt, så tycker Kustbevakningen inte det i alla fall.

– Vi var tio fiskare när jag började, nu är det jag och Olle. Han kör bara husbehov nu. Han gav upp.

– Har du provat min inlagda mört förresten?

SydoLeader

www.skargardarna.se

org.nr. 814000-9682

info@skargardarna.se

Borgen 126, 472 95 VAREKIL

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Summary	5
Kunskapssök Grannland 2018-2022 – ett Leaderprojekt	6
Yrkesfiskets organisationsstruktur i Sverige	6
Branschorganisering	7
Myndighetsstruktur	7
EUs gemensamma fiskepolitik (GFP)	9
Globalt	9
Vad är småskaligt kustnära fiske	9
Definitioner	10
Global nivå	10
EU-nivå	10
Politiskt stöd i Sverige	12
Betänkande 2021/22: MJU6	12
Regionalt och kommunalt engagemang	12
Fiskets betydelse i kust- och skärgårdsbygderna	12
En räddningsplan i 12 punkter	13
Relativitetsprincip som komplement till försiktighetsprincipen	13
Lyfta binäringen	13
Begränsade licenser	15
Regionaliserad myndighetsutövning, kompletterande beståndsbedömning och ökad samförvaltning	18
Segmentisering av fiskeättigheter och/eller kooperativ modell för rättighetsförhyrning	19
Simplexkommission	20
De aggregerade myndighetsavgifterna	20
Åtgärder mot säl och skarv	22
Ny förvaltningsinriktning bestånd och kvoter	23
Nytt fokus	23
Utflyttad trålgräns	24
Motverka svartfiske	25
Samverkan och samordning	26

Tillsammans	26	3
Bilaterala avtal och samordningskrav	26	
Branschorganisering	28	
Främjande verksamhet	30	
Konsumentmärke	30	
Främjandeverksamhet konsument	31	
Främjande av fiskeriverksamhet och småskaligt kustfiske	32	
Totalförsvar och beredskap	33	
Önskat läge i Sverige år 2030	34	

APPENDIX

<https://sites.google.com/view/kunskapssok-grannland/startside>

Här finner du bl.a.

- Regelverk för det småskaliga fisket, SLU/Aqua rapport (SLU.aqua.2018.5.2-391)
- Enkät fiskare
- Formulär enkätsvar
- Frågor besök
- Exempel myndighetsfrågor
- Presentation slutaktivitet lunchcafé
- Liten introduktionsbroschyr

Bildrättigheter	Foton har ställts till förfogande av VY3, Rune Wikström och Jonas Nilsson. Karta provfiskestationer har tillhandahållits av SLUA Aqua
Journalnummer	2018-3009-10 (Jordbruksverket)

Sammanfattning

Det småskaliga kustfisket (med dess gängse definition) i Sverige är i princip under avveckling vad avser fiske efter fisk att sälja. På flera kustavsnitt finns enbart enstaka registrerade båtar som går ut.

Även övrigt yrkesfiske i mindre skala med lokal anknytning, vilka har något större båtar (12m+) eller på annat sätt inte omfattas av definitionens samtliga kriterier (går inte alltid till hemmahamn, använder aktiva redskap (trål/not), ej hamn i landsbygd osv) är i samma situation i stort. För en del av skaldjursfisket är situationen något mindre dålig.

Medelåldern är över 60 år och förutsättningarna för generationsväxling eller annan överlåtelse upplevs inte finnas längre, inte heller någon möjlighet att starta upp som ny eller som ung att välja yrkesutbildning inom området.

Det finns en stor risk att kustfisket inom kort är avvecklat helt. Båtar, redskap, lokal fiskerikunskap, hamnplats, förädlingskedjor, konsumentens efterfrågan, traditioner mm är då borta för lång tid. Kanske för alltid.

Regelkrångel är en betydande upplevd orsak till att kustfisket är så sargat. Att aktuella fiskbestånd i stort är i reduktion, p g a predatorer, havsmiljön och industriellt fiske, liksom de ökande bränslekostnaderna, är också faktorer. Men minskade fiskbestånd tenderar också till att medföra än fler regler och kostnaderna drivs av de berörda myndigheternas regelutveckling genom åtgärdskrav och ökade och fler avgifter.

För att vända utvecklingen och rädda kvar kustfisket, som grund för expansion och utveckling den dag fiskebestånden återhämtar sig i stort eller regionalt/lokalt, är aktionstiden mycket kort. Vi bedömer att det finns ett - två år för beslut, regelförenkling och tillämpning, som sedan ska få effekt i fiskevardagen, för att vända trenden. Förslagen är därför utformade för att kunna ske inom nuvarande EU-reglering. Branschen är så decimerad och utsatt att det krävs ett betydande och snart samhällsengagemang för att förändra förutsättningarna och skapa hopp om framtid.

I projektet har, med inspiration från kunskapsinhämtning från grannländerna Finland, Åland, Estland, Danmark och Norge, utformats en räddningsplan för det småskaliga kustfisket. Den består utan prioritetsordning av:

1. Införande av begränsade licenser
2. Regionaliserad myndighetsutövning och kompletterande beståndsbedömning
3. Relativitetsprincip integrerad i försiktighetsprincipen
4. Segmentisering av fiskerättigheter (KW/Ton) och/eller kooperativ rättighetsförhyrning
5. Totalförsvarsstudie
6. Lyfta fram binärfisket
7. Främjandeverksamhet
8. Intensifierad säl- och skarvjakt
9. Förändrad förvaltningsinriktning avseende kvoter, gränser m.m. – flytta ut trålfisket!
10. Motverka svartfiske genom övervakning, legalisering och konsumentpåverkan
11. Samverkan och samordning – en ny anda tillsammans
12. Simplexkommission - förenkling och sänkta kostnader

Summary

5

Small-scale coastal commercial fishing in Sweden is basically being wiped out. On several coastal sections, there are only a few registered boats that leave quay to catch fish, for human consumption purposes. The processing industry lacks volumes, for traditional products. For some of the shellfish fisheries, the situation is somewhat less bad.

The average age for small scale fishermen is above 60 and it does not really exist conditions for generational change within the family or external handover of the fishery. Neither is there any opportunity to start up as a newcomer, nor can a young person choose to attend vocational school in the sector. Boats, gear, local fishing knowledge, harbour space, processing chains, consumer demand, traditions etc, will be lost for a long time, maybe forever.

Regulatory hassles are, according to fishermen perceived as a significant reason why the situation is so poor. With current fish stocks generally in decline; due to predators, the marine environment and industrial fishing also puts a strain on the overall situation combined with increasing fuel costs.

Reduced fish stocks also tend to lead to increased regulation. Increased costs for fisheries are also driven by the regulatory development, as relevant authorities set action requirements (time, space aboard and investments) combined with increased as well as new fees.

In order to reverse the trend and preserve the coastal fisheries, as a basis for expansion and development when the fish stocks recover in general or in local/regional basins, the time period for action is very short. We assess that there is only 1-2 years for decision making, simplification of rules and subsequent implementation, before we see any effect in everyday fishing. The proposals are therefore designed to comply within current EU regulations.

The industry is so decimated and exposed, that a significant public commitment is required to change the conditions and create hope for the future.

With inspiration from acquired knowledge from local fishermen, fishery organizations and authorities in Finland/Åland, Estonia, Denmark and Norway, a rescue plan has been designed for the small-scale coastal fishing by this project. It consists, in no order of priority, of:

- 1. Introduction of limited licenses (geographic, species, gears etc)*
- 2. Regionalized exercise of authority and supplementary stock assessment, based on common local knowledge,*
- 3. Relativity principle integrated into the precautionary principle*
- 4. Segmentation of fishing rights (KW/Ton) and/or a cooperative fund with rights for leasing*
- 5. Civil defense study, to identify rapid actions to expand local fishing and processing in case of wartime or a logistical global crise.*
- 6. Promote binary commercial fishing (combined with processing, restaurant/catering etc or another profession)*
- 7. Promotional activities for fishing as an occupation and for eating "your local fish"*
- 8. Intensified seal and cormorant hunting*
- 9. Changed public management orientation regarding quotas, limits, technical rules e t c to facilitate the small scale fisheries – and move the trawl fishing outside the 12 NM boarder!*
- 10. Countering illegal fishing through monitoring, legalization and consumer advocacy*
- 11. Collaboration and coordination – a new spirit together*
- 12. Simplex commission - simplification and reduced costs*

Kunskapssök Grannland 2018-2022 – ett Leaderprojekt

Denna rapport är en del i ett Leaderprojekt som inleddes 2018. Bakgrunden är de då konstaterade dystra framtidsutsikterna för det småskaliga kustfisket och det upplevda regelkrånglet som ett betydande problem, för det lilla fiskeföretaget. Det fanns en uppfattning att Sverige har en krångligare tillämpning av EUs gemensamma regelverk, och att inte undantag och möjliga tillämpningsutrymmen tagits tillvara, som i andra grannländer, för att skapa en bättre situation för det småskaliga kustnära fisket, ofta bedrivet som binäring. Projektet omfattar inte fisket i insjöar.

Projektet var tänkt att inhämta kunskaper genom studieresor av fiskare till fiskare i de berörda länderna med kontakter på plats med lokala myndigheter och organ. Då pandemin omöjliggjorde såväl resor och vidare planering, förlängdes projektet och även andra former för kunskapsinhämtning som enkäter, studier av hemsidor, djupintervjuer m.m. möjliggjordes.

Som en bas har ingått ett uppdrag till Statens Lantbruksuniversitet (SLA/Aqua) att sammanställa det nuvarande svenska regelverket. Sammanställningen är publicerad (SLU.aqua.2018.5.2-391) och omfattar främst fiskerireglering, men belyser också några av de övriga regelområdena.

Situationen vid projektets slut 2022 är närmast katastrof och kustfisket är inte bara hotat, utan snart avvecklat. I flera regioner finns bara enstaka båtar kvar som fiskar och den totala regionala fiskade volymen är snart inte noterbar i statistiken, vad gäller fisk. Orsaken är nu flera, men regelkrånglet har förvärrats.

Inspiration från Finland, Åland, Estland, Danmark och Norge har skapat underlag till förslag om åtgärder i Sverige, och med hänsyn till läget 2022 har det formulerats som en plan för att rädda något kustfiske kvar, som grund för att i en framtid kunna utveckla och expandera det.

Yrkesfiskets organisationsstruktur i Sverige

Branschorganisering

Det finns ingen samlad nationell branschorganisation för yrkes- och binärfiske. I och med EU inträdet och den gemensamma fiskepolitiken i EU har branschen splittrats i ett antal nationella eller regionala producentorganisationer (PO) för fiske i havet i olika former samt ett antal föreningar som berör insjöfisket, andra former av yrkes- och intresseföreningar liksom arbetsgivarrollen.

Det finns heller ingen organisation som samlar just det småskaliga kustnära fisket i hela landet.

I och med att sektorn nu är splittrad, relativt liten som näringsgren och särskilt vad gäller det kustfisket också svag, med hög ålder hos fiskeföretagaren, är det svårt att såväl funktionellt och finansiellt återskapa ett nationellt branschorgan i någon form.

Det innebär att det inte finns en branschgång för samverkan med myndigheter, utbildningsväsendet, andra branscher, EUs olika fiskeriförbund m.fl. Det finns inte heller ett internt forum att prata sig samman i det man kan enas om, samlat påverka myndigheter, politik och andra aktörer inom fiske, initiera branschutveckling, bedriva större serviceverksamhet för sina medlemmar m.m. Alla nuvarande föreningar är personalsvaga, med ett enstaka antal heltidsanställda, om man ens har någon.

Vid en jämförelse med andra näringsgrenar och branscher liksom i jämförelse med antalet myndighetstjänstemän inom fiskeområdet kan det inte uteslutas att branschen tappar påverkansmöjligheter och missar utvecklingspotential.

Myndighetsstruktur

Det är många statliga och kommunala myndigheter som berör fisket och fiskarens vardag. Myndigheterna sätter bl.a. regler och begränsningar (föreskrifter), bedriver tillsyn, ger stöd och kan ofta initiera projekt och driva utveckling.

Allmän beskrivning av ansvaret (s k kompetens)

Riksdagen stiftar lag (i regel som regeringen initierat) medan regeringen själv beslutar om förordningar, statliga offentliga utredningar, fördelar budget, fastställer regleringsbrev (verksamhetsinriktning och uppdrag för året) till de statliga underställda myndigheterna och ger ägardirektiv till statliga bolag.

Flera departement i Regeringskansliet stödjer regeringens arbete inom respektive sakområde. De är aktiva i EU samverkan, följer upp de statliga myndigheterna, omvärldsbevakar och utformar beredningsunderlag och gör mindre utredningar.

Underställda regeringen finns flera hundra statliga centrala myndigheter.

Länsstyrelserna är i regel den statliga myndighetsutövaren (vissa myndigheter har egna regionala funktioner) inom länet med uppgifter och delegation inom flera myndighetssektorer, bl.a. fiske. Länsstyrelsen har också utvecklingsuppdrag och representerar staten regionalt.

Kommuner och regioner (f d landsting), alltså de kommunala myndigheterna, har också ansvar inom myndighetsutövning, t ex inom livsmedelshantering, miljöskydd, bygglov mm, alltid med stöd i lag. De svarar för skola och viss eftergymnasial utbildning, utöver det stora området vård, omsorg och

kollektivtrafik. De är också fria att ta vissa roller inom mer oreglerade frågor som bärare av kulturtradition, näringslivsutveckling m.m., liksom att de äger en del infrastruktur som t ex hamnar. Tillsammans svarar de för den övergripande planeringen av användning av mark och vatten, med vissa statliga begränsningar. De är samtliga medlemmar i sin branschorganisation Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Akademi (universitet, högskolor och särskilda forskningsorgan) har självständiga roller, bedriver högre utbildning, forskning och kan ha uppdrag att lämna visst underlag för myndighetsutövning i andra myndigheter. För fisket har Sveriges Lantbruksuniversitet/Aqua en viktig roll

Domstolar, kan pröva myndigheters förvaltningsbeslut liksom pröva brottmål och döma ut straff. I högre rätt skapar det praxis för lagstiftningens tillämpning.

Statliga centrala myndigheter av direkt betydelse för fisket

Det är sex myndigheter som har störst betydelse i fiskarens vardag och för fiskesektorns utveckling.

De är

- *Havs- och vattenmyndigheten* – förvaltning av sjöar, hav, vattendrag och fiskeresurserna. Regler för fiske och tillståndsgivning samt övervakning fiske
- *Jordbruksverket* – projekt- och investeringsstöd till fiske, främjande landsbygd, livsmedelsstrategi m.m.
- *Livsmedelsverket* - regler för livsmedelshantering vid beredning/förädling/servering/handel m.m. samt gränsvärden skadliga ämnen för konsumtion samt kostråd m.m.
- *Transportstyrelsen* – regler för fartyg, utrustning, besättning m.m.
- *Kustbevakningen* – övervakning fiske och kontroll av fartyg, utrustning, besättning m.m.
- *Naturvårdsverket* – förvaltning/jaktfrågor predatorer säl och skarv

Fiskaren får försöka

- bevaka ett flertal olika föreskriftsamlingar och försöka förstå dem
- följa nyheter om förändringar, plötsliga fiskestopp, rutiner, tider för stödansökan
- hitta årets blanketter och ansvarig handläggare, svara på förfrågningar och vänta på handläggning

Det är både avlysning, utlysning och tillsyn... Den vanlige kustfiskaren har inte juridisk översiktsskurs på universitetsnivå. *Vi talar om en fiskare i en liten båt, som lägger lite garn över natten i havet utanför, tar upp, kanske vill röka och sälja vid kaj eller skicka råvaran till lokal beredning.*

Till det kommer de andra statliga myndigheter som berör företagande i allmänhet som Skatteverket, Bolagsverket, SCB m.fl., liksom länsstyrelserna och kommuner, vilka har vissa uppgifter med direkt koppling till fisket, förädling/servering, hamnar, bygglov/strandskyddsdispens m.m.

Inom totalförsvaret har varje myndighet eget ansvar för krisplanering m.m. men för sektorn livsmedelsförsörjning har Jordbruksverket (för primärproduktion) och Livsmedelsverket (för dricksvatten och livsmedel efter primärproduktion) särskilda samordningsuppdrag.

Vi har inte identifierat någon organiserad samverkan och systematisk samordning av regelgivning och annan myndighetsverksamhet mellan de närmast berörda myndigheterna. Vi har inte heller undersökt hur det statliga Regelrådet och Näringslivets Regelnämnd engageras i regelarbetet.

EUs gemensamma fiskepolitik (GFP)

Inom EU finns en gemensam fiskepolitik, myndigheter och flera organisationer (NGO/lobbyorgan). Berörda svenska myndigheter deltar i tjänstemannasamverkan, Sverige har en kommissionär (ansvar Inre säkerhet) medan Litauens kommissionär svarar för fiske. Av folket valda ledamöter beslutar i Parlamentet, och vår regeringsföreträdare beslutar i Ministerrådet.

EU kan besluta om direktiv/förordningar som är bindande för Sverige och fungerar då som lag.

Det är oklart i vilka av organisationerna det finns svenska aktörer som samverkar aktivt och vad de representerar i Sverige.

Globalt

Som medlem i FN berörs vi av konventioner av olika slag, som vi undertecknar, antar och inarbetar i vår lagstiftning m.m.

Ett exempel är barnkonventionen, ett annat är Agenda 2030 med miljömål (Mål 14 Hav och marina resurser med t ex 14.4 främja hållbart fiske och 14B Stöd småskalig fiskerier) och ett tredje är konventionen för biologisk mångfald (CBM) med artiklarna 8j och 10c som innehåller vilket förhållningssätt man skall ha till natur och naturtillgångar (traditionell kunskap om hur naturtillgångar förvaltas skall användas och inte stå tillbaka för modernt socioekonomiskt och rent monetärt tänkande).

FN har utnämnt 2022 till det internationella året för småskaligt fiske och vattenbruk.

Vad är småskaligt kustnära fiske

Definitioner

Det finns idag många definitioner av vad småskaligt (kustnära) fiske är.

Global nivå

Det finns flera olika definitioner inom FN, FAO, olika NGO m.fl. FAO t ex. utgivit "Voluntary Guidelines for Securing Small-scale Fisheries".

EU-nivå

EU

I direktiv/förordning har 2021 EU definierat begreppet inom ramen för fiskerifondens område 2021-2027, men motsvarande återfinns inte inom regelverk för fiskeri m.m. FÖRORDNING (EU) 2021/1139 har formulerats för fiskerifondsdirektivet:

" ... småskaligt kustfiske: fiskeverksamhet som bedrivs av marina fiskefartyg och inlandsfiskefartyg vars total längd understiger tolv meter och som inte använder släpredskap enligt definitionen i artikel 2.1 i rådets förordning (EG) nr 1967/2006(28)*, eller fiskare som fiskar utan fartyg, däribland skaldjurssamlare."

EU definition av släpredskap

1. släpredskap: varje fiskeredskap, med undantag av dörjar, som antingen bogseras med hjälp av fiskefartygets maskinstyrka eller dras in med vinschar medan fiskefartyget ligger för ankar eller går långsamt, särskilt släpnät och skrapredskap.

a) släpnät: trålnedskap, fartygsvad/not och landvad/not.

i) trålnedskap: nät som aktivt bogseras av fartygets huvudmotor och som består av en kon- eller pyramidformad strut (trålkropp) som längst bak är tillsluten med en snörplina, och som vid öppningen vidgas till armar eller som är monterad på en fast ram. Nätet öppnas horisontellt antingen med trålbord eller med en bom eller ram med en form och storlek som kan varieras. Sådana nät kan släpas antingen på botten (bottentrål) eller i vattenpelaren (pelagisk trål). L 409/21 30.12.2006SV Europeiska unionens officiella tidning

ii) fartygsvad/not: "stänggarn" och vad/not som sätts ut och dras in med hjälp av vajrar och vinschar från ett fartyg som går eller ligger för ankar, men som inte bogseras av fartygets huvudmotor, och som består av två sidovingar och en skedformad strut i mitten eller en kasse baktill. Den kan användas både vid ytan eller vid botten beroende på måltart.

iii) landvad/not: "stänggarn" och vad/not som sätts ut från ett fartyg och manövreras från land.

b) skrapredskap: redskap som antingen aktivt bogseras av fartygets huvudmotor (skrapredskap som dras av båt) eller som dras av en motorförsedd vinsch från ett fartyg som ligger för ankar (mekaniskt skrapredskap) och som används för att fånga bivalver, gastropoder eller svampdjur och som består av en nätkasse eller metallkorg som är monterad på en fast ram eller stång av varierande storlek och form, och vars undersida kan vara utrustad med ett skrapblad som kan vara antingen rundat, vasst eller tandat och kan vara utrustad med lastbord och dykbrädor. Vissa skrapredskap är försedda med hydraulisk utrustning (hydrauliskt skrapredskap). Skrapredskap som dras för hand eller med en manuell vinsch på grunt vatten, med eller utan fartyg, för att fånga bivalver, gastropoder eller svampdjur (handskrapor) skall inte anses vara släpredskap enligt denna förordning.

Europiska branschorganet för Low impact fisheries (LIFE)

LIFE har en egen definition för medlemskap:

- Olika redskap över säsongen, i huvudsak (!) passiva redskap med små effekter på habitat
- Mindre än 12 meters båtlängd
- Fisketurer mindre än 24 timmar
- Inte större besättning än tre
- Ägaren eller familjemedlem ska arbeta ombord

Svensk definition

I olika propositioner, motioner och andra myndighetsdokument har över tid olika definitioner använts. Det finns ingen svensk lag som har definierat begreppet, utan formellt är det inom Jordbruksverkets fondrelaterade arbete som begreppet är formellt bindande, men då enligt EU direktivets tillhörande EU-förordning.

En definition som ofta används är den som ingick i en rapport från Fiskeriverket 2010 med anledning av ett regeringsuppdrag, med sju kriterier. Denna definition är alltså inte fastställd i lag, förordning eller föreskrift. Det bör också noteras att redan i den berörda rapporten finns en brasklapp; att definitionen är en avgränsning just för rapporten och inget beslutsunderlag, liksom att den är diskuterbar.

De sju kriterierna 2010 är:

Fartygsstorlek. Att fartyget är under 12 meter.

Redskapsanvändning. Att fisket bedrivs med passiva redskap.

Fiskeresans längd. Att fisket i allt väsentligt utgörs av endygnsresor.

Var fisket bedrivs. Att fisket bedrivs inom 12 nautiska mil från kusten.

Hemmahamn. Att fisket utgår från en och samma hamn och därmed är geografiskt bundet.

Landsbygd. Att fisket bedrivs från hamnar på landsbygden.

Kombinerad verksamhet. Att fisket kombineras med andra fisken eller annan verksamhet

Definition har ofta använts därefter, även om den är omdiskuterad. Den har ifrågasatts i branschen eftersom den exkluderar, med en strikt tillämpning, en stor del av det kvarvarande kustnära fisket som sker med mindre fartyg och som är grunden för den lokala näringen och mattraditioner; t ex vad avser räkor (trål), surströmming (vissa båtar längre än 12), löjrom (not) liksom en stor del av havskraftsfångsten (trål). Även en del av strömmingsfisket i Östersjön efter konsumtionsfisk, med båtar lite längre än 12 meter och mindre ytrål eller de som trålar i fjord med utvecklad selektivitet genom särskilt anpassade redskap i kombination med lokal kunskap omfattas inte heller. Likaså när en liten fiskare ligger i annan natthamn under periodiskt fiske på en annan kuststräcka eller inte har hemmahamn på landsbygden, utan utgår t ex från Malmö. Det finns fler exempel.

Andra förslag har formulerats, som mer knyter till syfte och successiv utveckling mot selektivitet.

Definition i detta projekt

2010 års rapportdefinition har tillämpats i detta projekt, då den ingick som en avgränsning i ansökan och beslut om projektet (Leader/Jordbruksverket).

Projektet har därför inte övervägt eller utformat förslag kring eventuell omdefinition för att en större del av det uthålliga fisket i liten skala skall inkluderas.

Politiskt stöd i Sverige

Betänkande 2021/22: MJU6

Med en ovanligt bred politisk majoritet, över blockgränserna, beslutade riksdagen att tillkännage för regeringen vad den ska göra i syfte att rädda fiskbestånden i Östersjön. Några av åtagandena:

- Regellättnader för licensgivning för småskaligt fiske och fiskförädling för att underlätta nyrekrytering och generationsskiftet
- Öka jakten på skarv och överväga ytterligare åtgärder för att begränsa stammens tillväxt
- Öka jakten på säl, genom större licensgivning och genom att underlätta för jägarna
- Vid beslut om fiskevoter och tilldelning beakta det småskaliga fisket, fisket för konsumtion och där landningen sorteras samt den förädlings- och beredningsindustri som är beroende av detta fiske.
- En utflyttning på prov av trålfiskegränsen, med undantag för det småskaliga fisket och till fiskefartyg som landar sorterad fisk för konsumtion.

Regionalt och kommunalt engagemang

Flera kommuner och regioner som är knutna till kusten har i sina utvecklingsprogram, översiktsplaner och som särskilda satsningar inarbetat det småskaliga kustnära fisket. De ser en stark knytning i värdekedjan mellan själva fisket och hamnen, lokal beredning/förädling, gastronomi, turism och varumärke.

Fiskets betydelse i kust- och skärgårdsbygderna

Det finns en betydande mängd utredningar, projekt och studier med beskrivningar om det småskaliga fiskets betydelse och utveckling, under det senaste årtiondet.

Projektet har inte funnit anledning till upprepa redan utfört arbete.

Sammanfattningsvis kan det formuleras som att det kustnära fisket har stor betydelse bl.a. som lokal näringsgren, tradition och grund för lokala förädlingskedjor, unika livsmedelsprodukter samt för konsumentintresse, destinationsidentitet, hamnars vidmakthållande och försörjningsberedskap. Genom att det ofta är integrerat i lands- och glesbygdens mångsyssleri är även ett litet fiske betydelsefullt.

En räddningsplan i 12 punkter

13

Tiden för att agera är begränsad, för att få en positiv vändning för det småskaliga fisket. Det kräver åtgärder i sak, främst som regelrensning, förenklad licensgivning och lägre myndighetsrelaterade kostnader och avgifter tillsammans med bättre samverkan och samordning.

Tid till förfogande är ett möjligen ett, kanske två år för handling, för det tar också tid att få effekt hos de som ska orka att jobba på, för de som ska våga att starta upp och för att kunna påverka konsumenten.

Planen redovisar nedan 12 förslag utan inbördes prioritering. Det är närmast att betrakta som en akut räddningsplan för att bevara något kustfiske kvar, som grund för att i framtiden kunna utveckla och expandera.

Planen fokuserar på åtgärder som kan vidtas inom kort, i princip utan att invänta en eventuellt ändrad gemensam fiskepolitik inom EU.

Relativitetsprincip som komplement till försiktighetsprincipen

Försiktighetsprincipen både i miljöbalken och i EU gemensamma fiskeripolitik, lyfts ofta fram som underlag för beslut, när oklara underlag finns eller det inte finns resurser att ta fram nödvändiga underlag.

Samtidigt bedömer vi att försiktighetsprincipen också kan tillämpas i i kombination med en relativitetsprincip: Även om vi inte har 100% underlag -- är det rimligt att denna relativa lilla andel, några procent, kan påverka så mycket av helheten att det inte skulle kunna vara inom försiktighetsprincipens ram att tillåta denna begränsade verksamhet, som kanske möjligen, men inte säkert kan ha en negativ effekt, men då ändå kommer att påverka helheten mycket lite, i förhållande till andra påverkansfaktorer, som vi kan eller inte kan påverka.

En relativitetsprincip skulle ha stor effekt vid beståndsbedömning/licensgivning, bedömning av fiskeperioder, områdesavlysning och redskapsbegränsningar m.m.

FÖRSLAG

Utveckla försiktighetsprincipen med att integrera en relativitetsbedömning.

Lyfta binäringen

I Sverige lyfts inte binäringsfiske fram i vare sig fiskeriregler, i myndighetskommunikationen, i myndighetsservicen m.m. Om den lyfts fram upplever binäringsfiskarna att den snarare ses som ett problem, där man som enskild och grupp får slåss för sin existens, tradition och rätt.

Kanske har den grundläggande indelningen i "yrkesfiske" och "fritidsfiske" ställt till det?

Begreppet "yrkesfiske" används i myndighetsreglerna som beteckning på allt det fiske som blev licenspliktigt fiske när EU införde krav på licens för att få sälja fångad fisk i havet, ner till en (1) fisk. Och det oavsett fiskets tidigare tradition, omfattning och art.

Övrigt fiske betecknas i Sverige av myndigheterna som "fritidsfiske" (där ingen fångst från havet får säljas) och i det begreppet ingår

- *husbehovsfisket* (att betrakta som del av hushållets försörjning) på enskilt (eget) vatten och allmänt vatten
- *rekreationsfiske* (sportfiske) på allmänt vatten och med handredskap på enskilt vatten i havet och de fem stora insjöarna, liksom efter avtal i övriga sjöar och vattendrag.

Benämningen "yrkesfiske" har därefter successivt, kanske med stöd i näringspolitiska inriktningar och regleringsbrev omtolkats så att normen för "yrkesfiske" nu upplevs vara heltidsfiske (alltså som ett och enda "yrke") och att en mer strukturerad bransch skall eftersträvas, där fiskeriföretag med anställda fiskare, större båtar och storskaliga redskap premieras, för att utveckla en "lönsam" industriell näringsgren. Motsvarande inriktning drabbade lantbruket under 60-talet och framåt, och än idag finns regler kring jordförvärv, lantmäteriförrättningar m.m. syftande till storskalighet och så kallat effektiva produktionsenheter, vilket försvårar för småskaligt jordbruk med flera verksamheter.

Vi kan inte se att det i sig var avsikten när EU införde saluförbud utan licens, utan att licensplikten snarare handlade om fiskerikontroll (fångststatistik och fiskekapacitetstak) tillsammans med bättre beivran av skattefusk.

EXEMPEL ÅLAND, DANMARK, ESTLAND

I myndigheters kommunikation används begrepp som "yrkes- och binäringsfiske". Det kan finnas särskilda ingångar för binäringsfiskare på hemsidor för att underlätta för användaren.

Åland har tre klasser licenser och 75% av antalet licenser är beviljade för 0-15% försörjningsgrad. Danmark har licenser med lite olika innehåll, krav och förmåner. Estland har ett utbrett binäringsfiske, och det är nästan det som är norm.

Binäringen erbjuder många fördelar ur såväl ur den enskilde aktören som samhällets synvinkel:

- Det sker en anpassning till fiskbara arter, periodisk tillgång, redskapstyp smidigt och enkelt.
- Är fisktillgången begränsad över tid eller säsongvis sker sömlöst en övergång till andra sysslor, i branschen eller i andra branscher.
- Binäringsfisket - den lokala närvaron - ökar konsumentintresset och det kan byggas relation
- Binäringsfisket kan expandera framåt i värdekedjan eller expandera horisontellt till heltid.
- Binäringsfisket kan vara ingången till fiske som heltidsyrke, större båt och nästa industrisatsning, om rätt praktikant får plats i båten.
- Etableringshindren borde kunna vara och göras lägre och med lägre risk, jämfört med att starta upp själv på heltid, med större båt, längre resor, större försörjningskrav och betydande affärsrisk.

- Eftersom det finns ett egenansvar för sin försörjning och ett eget ansvar för att rotera arbetsuppgifter blir samhällsriskerna mindre att försörjningen skulle behöva övergå på samhället (permitteringsstöd, arbetslöshetsersättningar, omställningsstöd mm). Det är sällan multiföretagaren/fiskebonden administrativt ens omfattas av det skyddet, utan man "får reda sig".
- Med ett bibehållt lokalt fiske, ofta som binäring, skapas lokala värdekedjor och mervärden (hamnar, förädling, servering, mattradition, turism, varumärke mm)
- Genom att behålla fiskerikunskap, fiskekapacitet och konsumentintresse stärker det vår beredskap, och kan skalas upp.
- Det är en del av vår kust- och skärgårdstradition, t o m ett kulturarv.
- Beaktar förhållningssättet till natur och naturtillgångar i konventionen för biologisk mångfald.
- För många är binäringsfisket också förknippat med den enskilda fiskerätten, sin rätt att ta försörjning ur havet, precis som ur trädgård och skog, men också med ett uttalat fiskevårdsansvar för sitt vatten.

FÖRSLAG

Binäringsfiske skall inte underordnas heltidsfiske i regelgivning, tillämpning och näringsutveckling. Bägge behövs och värdefulla, även om det är på olika sätt.

Uppdra till myndigheterna att göra en kommunikationsplan för att lyfta binäringen, såväl i intern som extern kommunikation.

Överväg om särskilda utsedda kontaktpersoner skall finnas inom myndigheterna, särskilt kunniga på förutsättningarna för de småskaliga fiskarna. I många fall i övrigt utses myndighetsinternt "ombud" som arbetar över kompetensområdena (jämsköldhetsombud, arbetsmiljöombud, kundombud, företagslots osv).

Begränsade licenser

Det finns ett betydande behov av att vidta regellättnader för licensgivning för småskaligt fiske och det ingår i det riksdagen tillkännagivit (2021/21: MJU6) ska ske.

Eftersom den gemensamma fiskeripolitiken och nuvarande EUDirektiv kräver licens för att från havet sälja fångad fisk, måste det finnas någon typ av licens. Den svenska tillämpningen har blivit att erhållen licens i princip omfattar hela landet, alla arter och för evigt.

Som grund för licensgivning ligger myndighetens värdering av tillgången på fisk i ett geografiskt stort område, tex förvaltningsområdet Bottenhavet, med data från ett fåtal officiella provfiskestationer glest längs kusterna. För vissa bestånd finns det data för detta syfte, för andra inte. Det händer t o m att ansökningar avslås för att bestånden bedöms dåliga i ett annat förvaltningsområde, än det den lokalt sökande avser fiska i.

KARTA från SLU Aqua

Lokal kunskap (beprövad erfarenhet) från den sökande, andra fiskeriengagerade och länsstyrelsen beaktas inte. Att det alltså finns goda fiskbara bestånd i en del av ett stort förvaltningsområde verkar inte kunna ligga till grund för ett småskaligt licensfiske. Idag upplever fiskeriintresserade att det är omöjligt att få licens oavsett vad man söker på, liksom när man söker igen med reviderad inriktning -- det blir avslag med olika argument gång på gång.

INSPIRATION NORGE

I Norge, som dock står utanför den gemensamma fiskepolitiken (EU/CFP), är det fritt för båtar under viss båtlängd att börja fiska och sälja, utan någon licens. För de något större båtarna inom segmentet finns dock några säkerhets- och tekniska krav som ska uppfyllas.

INSPIRATION ESTLAND

Det är enkelt att få licens, och verkar i förekommande fall ske med översiktlig beståndsbedömning. Man betalar årlig avgift för det antal redskap man vill använda samtidigt (tex 8 nät och två ryssjor) i fisket. Det skapar en viss självreglering, d v s om fisket inte bär lämnar jag åter rättigheterna, eftersom de annars är onödigt kostnad.

INSPIRATION ÅLAND

Tre licensklasser finns:

0-15% av försörjningsgraden (f.n. hundratals fartyg) lätt att få licens, närmast självklart och berör ofta eget enskilt vatten, det har funnits fria kW/BT och gäller tills du inte fiskar in längre, kombinerat med enkel rapportering, ursprungligen årsvis.

15-30% försörjning (f.n. tiotals fartyg): större fördelar, lite större krav

30-100% försörjning (f.n. handfull fartyg): större fördelar, lite större krav

Projektet har konstaterat att systemet behöver utvecklas med olika typer av licenser, att eventuellt kombineras. Mot det talar att det ändå innebär mer reglering, jämfört med en avreglering.

Trots att det innebär fler regler är det en nödvändig väg för att i väsentligt ökad omfattning öka tillträdet till småskaligt fiske. Nu, inte om några årtionden! Att en sektor upplevs stoppad är förödande för generationsväxling, utbildningsprogram, hamnutveckling, produktutveckling i lokal gastronomi m.m. Båtar och redskap förfaller och kan inte åter tas i bruk.

FÖRSLAG

Förutom dagens breda yrkesfiskelicens (Y-licens) föreslår vi att licenser med olika begränsningar skyndsamt införs som system. Exempel:

- *A-licens arter (fisket begränsas till vissa arter)*
- *B-licens beredning/förädling/tillagning/servering (begränsning till fiske för egen direkt försäljning på orten samt i egen serveringsverksamhet på platsen)*
- *E-licens enskild rätt (begränsat till eget eller arrenderat enskilt vatten)*
- *T-licens tidsbegränsad (som introduktion begränsad i X år, efter omsökning första gången konverteras den till permanent, under första perioden får kW//BT också lånas/hyras in av annan licenshavare)*

- *R-licens, med redskapsbegränsning (visst antal/viss typ)*
- *O-licens områdesbegränsad (fisket får bedrivas inom ett geografiskt område t ex ruta 24, Uppsala län, Hofjärden osv)*
- *osv*

Flera begränsningar kan kombineras, t ex en BRO-licens eller en AT-licens.

Det bidrar till att kunna balansera försiktighetsprincip och relativitetsprincip, men ändå skapa möjligheter. E-licenser bör i princip utfärdas utan sakprövning, då det enligt projektet är en rättighet, att med eget fiskevårdsansvar förvalta.

Det bör från början stå klart att inte systemet med begränsade licenser kan omfattas av eventuella bidrag för att avveckla fiskeflottan (upphuggningspremier), oavsett om man väljer att med stöd av begränsad licens, utöva fisket som binäring eller på heltid.

Regionaliserad myndighetsutövning, kompletterande beståndsbedömning och ökad samförvaltning

Projektet tror att provfiskestationernas mer övergripande men vetenskapliga underlag i samband med begränsade licenser väl kan kompletteras med lokala bedömningar och beprövad erfarenhet. Om det är 10 mil till den platsen som utgör underlag för ja/nej om det finns fisk, och det relateras till att fiskaren med obegränsad licens en dag kan komma att fiska helt andra arter i andra delar av landet, är det bättre att kombinera t ex O- licens med en lokal bedömning om fisk, beaktat också den begränsade fiskekapacitet det handlar om samt att fiske sannolikt kommer att avbrytas på eget initiativ om fisk inte finns och bärkraften saknas.

Det är inte troligt att det är möjligt att lösa frågan genom att kraftigt förtäta provfiskefunktionen av statsfinansiella skäl, och det tar för lång tid att bygga ett statistiskt underlag på en ny station.

Vi bedömer också att det bör kunna ligga på länsstyrelserna att utfärda huvuddelen av de begränsade licenserna, på dessa grunder, eventuellt med ett regionalt råd (med olika intressenter) som stöd.

Det kanske också finns områden där en samförvaltning kan organiseras och vissa licenser kan delegeras till den lokala organisationen. I någon mån påminner det om älglicensområden och sammansatta råd för att besluta om tilldelningar till jaktområdena.

FÖRSLAG

Regionalisera delar av licensgivningen, öka de regionala/lokala parternas inflytande och komplettera den övergripande statistiken med lokal bedömning (beprövad erfarenhet) som underlag för beslutet, beaktat relativitetsprincipen.

Segmentisering av fiskerättigheter och/eller kooperativ modell för rättighetsförhyrning

Utöver att få licens för yrkesfiske krävs att den nya fiskaren övertar båt med tillhörande rättigheter i kW och bruttoton eller anskaffar sådana rättigheter, för att få fiska (om man inte vandrar ut med redskapen).

Varje land tilldelades en fixerad volym av rättigheter utifrån tidigare fiske och EU-förhandlingar. Den nationella tilldelningen kan inte ökas, men om staten återlöser in rättigheten, t ex genom upphuggningsbidrag dödas tillhörande rättighet.

Det finns en marknad för kW och ton-rättigheter separat från fartygshandeln. Den som köper rättighet kan lägga ihop flera till en volym och oavsett om den sedan används för kustfiske eller kvotfiske i havet. Den fiskare som alltså lägger ner har ett visst värde i dessa artificiella rättigheter (utöver själva båtens försäljningintäkter, om den t ex registras som annan yrkesbåt eller fritidsbåt vid försäljningen) och den som har finansiering tillgänglig kan köpa på sig, och byta båt, bygga nytt skepp eller byta motor för att fiska effektivare.

Med den utveckling som skett, mer eller mindre som ett resultat av att industrialisera yrkesfisket med allt större enheter, är det också där som köpkraften nu finns, eftersom licenser i praktiken inte ställs ut för kustfiske.

Sannolikt innebär det också att det inte med tiden finns rimligt prissatta rättigheter att tillgå, då nya kustfiskelicenser väl kan ställas ut.

Även om en kustfiskare idag skulle vilja att rättigheterna i praktiken av ideella, kollegiala och bygdeskäl stannar i kustfisket, finns det i praktiken inte annan lösning än att, i sig mot marknadsersättning, gynna det storskaliga framtida fisket som har köpkraft.

INSPIRATION ÅLAND

På Åland kunde och kan än den som söker licens för småskaligt fiske få tilldelning från statsvolymen, utan att behöva köpa dem av annan fiskare. Det har varit en av framgångsfaktorerna för det småskaliga, tillsammans med att lätt få licens, särskilt på eget vatten samt de enkla rapportrutiner för mindre binäringsfiske mm. På något sätt har Åland kunnat reservera denna volym, så att det gynnat det småskaliga fisket.

Projektet har identifierat ett behov av att skapa två marknader för rättigheterna, en för kustfisket och en för det stora fisket, samtidigt som att göra det i efterhand också påverkar prisbildning och därmed värdet för befintliga fiskare, snart i avvecklingsfas.

Man måste ha egna rättigheter i Sverige. Under en övergångstid, i samband med en överlåtelse/hyrköp och dylikt kan medges att få låna/hyra till båten hörande rättigheter under en övergångsperiod.

INSPIRATION ESTLAND

I Estland kan fiskarens rättigheter (kW/ton) hyras ut kortare eller längre tid till annan med licens, helt separat från båthållningen. Det innebär att om du har hinder för att bedriva fiske även en längre period pga båtfel, hälsa, bristande fisktillgång i din inriktning mm kan du få vissa uthyrningsinkomster under tiden. Det kan också användas så att du bildar fiskelag på en båt, och kan använda rättigheterna tillsammans, oavsett ägande av båt och vilken båt som används för perioden.

Det finns för och nackdelar med systemet, men det är alltså möjligt enligt EU-tillämpningen.

En idé som har väckts är att om det med regeländring görs formellt möjligt att över tid hyra ut licenser skulle ett branschkooperativ/PO kunna etableras, och med stöd av fiskeutvecklingsmedel och annan finansiering, på något sätt anskaffa volymer dedicerade för kustfiske, i enlighet med kooperativets stadgar. En framtida kustfiskare kan då av kooperativet till självkostnad få hyra licenserna, under tiden det aktiva fisket består. Inte minst i samband med införande av begränsade licenser av olika slag är det viktigt att detta tillträdeshinder till marknaden röjs.

Projektet har däremot inte kunnat finna en exakt modell för hur i efterhand en sådan segmentisering och/eller kooperativ hyresvärd för rättigheter till kustfiske skulle kunna skapas och finansieras, utan det måste klarläggas i ett kreativt samarbete med HAV och Jordbruksverket, i samverkan med kustfiskets representanter.

Simplexkommission

Det finns ett behov av ett förenklat och samordnat regelverk över myndighetsgränserna. Det är idag svårt att ens sammanställa det fullständigt. Men det gäller för den enskilda fiskaren, varje bokstav och varje dag.

FÖRSLAG

Inrätta en kommission med fokus på det samlade regelverket för småskaliga fiskeföretag med lokal förädling m.m., många gånger som binäring, i syfte att sammanställa den totala regelbördan, gallra och förenkla, men också samordna.

I kommissionen bör ingå de sex närmast berörda myndigheterna, någon från länsstyrelserna, någon från den kommunala sfären och någon från regeringskansliets mest berörda enhet samt branschrepresentanter.

De aggregerade myndighetsavgifterna

För många myndighetsärenden skall fiskaren betala avgift engångsvis eller periodiskt.

Myndigheternas regler innebär också kostnader som bara kan relateras direkt till dem. En liten fiskeriverksamhet, eventuellt med verksamhet längre fram i värdekedjan, t ex filettering, rökning,

servering, liten försäljningsbod m.m. träffas av en stor mängd avgifter, utöver kostnader för skallkrav som skall genomföras i verksamheten.

Avgifterna skall principiellt ofta finansiera ärendehantering inom myndigheten, utöver den verksamhet som är anslagsfinansierad. Avgiften skall vara självfinansierande relativt avgränsat beräknat, just för den tjänstetypen och med schablonmässigt nedlagda timmar "ute och inne", med vissa OH-påslag m.m.

Brister i systemet finns. Det finns jämfört med andra servicefunktioner ingen valfrihet för kund/brukare att köpa livsmedelsinspektörens årliga kontroll av någon annan. Det finns heller inget krav på att effektivisera sin produktion och årligen sänka avgifterna. Det finns risk att överordnad nivå, t ex valda politiker i det kommunala eller regeringskansliet för sina myndigheter, ägnar mer tid åt skatteanslagets storlek och verksamhet inom den delen, än för den självfinansierande avgiftsdelen och dess prisnivå för kund/brukare

Det finns dessutom ingen rutin i att ställa samman alla påförda avgifter i en småskalig verksamhet från de olika myndigheterna på central och lokal nivå, och överväga den aggregerade bördan.

FÖRSLAG

Gör en studie med faktiska exempel hur mycket de aggregerade myndighetsavgifterna (till berörda statliga och kommunala myndigheter) blir för ett antal typer av fiskeriverksamheter. Överväg om de kan minskas genom effektivisering (och därmed prissänkning), genom regelförenkling (avgiftsbehovet upphör) eller att finansiering sker genom anslag.

Åtgärder mot säl och skarv

Det finns en samfällad syn inom fiskerinäringen att säl och skarvskadorna är betydande, och där stammarna är stora är detta en väsentlig del av fiskedödligheten. Många inom kustfisket bedömer att den övergår utfallet av det småskaligt fisket f.n., också i en utökad medgiven omfattning av kustfiske.

Motsvarande bedömning får vi från fiskare i alla kontaktade länder. Länderna har sälskadeersättning i regel, men sälen ställer till mer skada, trycker bort fisken, delar på stim, sprider parasiter m.m. De effekterna kan inte ersättas genom systemet kopplat till påvisade fysiska skador på fångst och redskap. Sälen upplevs mycket adaptiv i sitt agerande. I vissa sammanhang kan inte fiske bedrivas på annat sätt än att sätta redskap en kortare tid och kvarstanna på platsen och försöka hindra angreppen. Det förutsätter god fisktillgång för att vara effektivt. Allt är väl känt och det är en samfällad bild hos fiskare, de som är på haven till vardags, som beskrivs runt Östersjön och nordvästut.

I Sverige finns jaktförutsättningar på säl genom licensjakt. Det är nu bra, men det saknas incitament. Det blir ett "allas eller ingens ansvar" vem som skall utföra jakten och bära kostnader för utrustning, båtar och nedlagd tid. Det krävs särskild utbildning (mer tid och kostnad). Jakten är att betrakta som slitsam, dyr och tidskrävande. Den sker i regel långt ut, där det inte är enskild jakt och ofta långt från där aktuellt fiske bedrivs. Volymen av avskjutning kan inte åstadkommas genom att fiskaren under pågående fiske också skall bedriva omfattande jakt. Jakt under pågående fiske begränsas i praktiken till enstaka individ.

I princip är alla möjligheter att på traditionellt sätt sälja sälprodukter förbjudna, med grund i EU-direktiv. Jägarens familj tröttnar på sälkött efter ett tag, och en fasad kan inte oljas hur många gånger som helst. Pälsmodet är inte på topp.

Det enda sätt att få in intäkter att bära de omfattande kostnaderna för effektiv jakt är att sälja jakten till gästjägare, efter att de genomgått kurs. Företeelsen kritiserar dock gärna i media.

Generellt möter dagens säljägare också mer motstånd i den allmänna attityden, än för annan jakt. Kanske har jaktuppehållet, Saltkråkefilmerna, PCB-frågan, debatt om klubbning m m spelat in. När nu sälförvaltning kan och bör ske, och ansvaret är ingens, kostnaderna stora och jägaren möter spott och spe, finns det de engagerade som givit upp, t ex på Sydkusten. Totalt sätt är det alldeles för liten jakt som sker och licensvolymen går inte åt. Det i sin tur används som argument i debatten, att det då inte finns ett tillräckligt stort sälproblem! Även om det 2022 införs en liten kostnadsersättningskomponent, är den så begränsad att den inte kommer påverka helheten, vare sig kostnaden eller attityd.

Vi tror att samhället måste tydliggöra och kommunicera att det är viktigt att jakten utförs och volymerna uppfylls samt skapar ett system för ersättning som täcker såväl direkta utlägg som tid.

Formen är väl beprövad och har använts tidigare; ett system för skottpeng!

För skarv är jakten något enklare, den kräver inte särskild utbildning, men komplikation kan finnas med enskild jakträtt då skarven är närmare land och svårigheten för just fiskaren att utföra den, där denne verkar. Jakten är inte helt enkel att bedriva, då fågeln är skygg när det behövs.

Då jakten sker under skyddsjaktsregel och är en listad art, kanske inte offentlig skottpeng är juridiskt möjlig, om det finns ett absolut förbud mot det i direktiv. Under 2022 har på prov en ideellt organiserad skottpeng, med enskild sponsring, resulterat i en betydande ökning av avskjutningen, som andel av tilldelningen, så verktyget kan konstateras fungera.

Samtidigt, i sammanhang med invasiva arter, går staten in och skapar ekonomiska modeller för eller organiserar nödvändig jakt. Utan skottpeng måste ytterligare former av reducering av skarvbeståndet komma till. Det ingår i utskottsinitiativet som riksdagen antagit.

Ett annat sätt att öka incitamentet är att utveckla skarven som en livsmedelsprodukt, skapa ett konsumentintresse och möjliggöra den som maträtt på anknutna restauranger. Då sjöfågel i övrigt som traditionellt jagats nu saknas, kan detta vara ett bidrag i lokal utveckling, som kanske kan betinga offentligt stöd.

Såväl skottpeng för säljakt och främjande verksamhet att äta skarv signalerar från staten att detta är en legitim och viktig åtgärd för att balansera våra stammar av vilt, fågel och fisk. Det kan något påverka attityden som möter jägaren.

EXEMPEL NORGE OCH ÅLAND

Man tillagar skarv, det finns recept och fågelns kött går bra att röka.

Skyddsjaktsvolymen på Åland har varit väl tilltagen sedan mer än 10 år.

FÖRSLAG

Inför statlig skottpeng på säl, som en betydande kostnadstäckning för licensjakten

Inför om formellt möjligt statlig skottpeng på skarv i samband med skyddsjakt

Främja konsumtion och produktutveckling av skarvkött

Utveckla myndighetskommunikationen mot allmänheten så det framgår att jakt bedrivs som en del av en förvaltning av betydelse för samhället.

Ny förvaltningsinriktning bestånd och kvoter

Nytt fokus

Den svenska förvaltningen bör kunna fokusera mer på att gynna det småskaliga fisket, efter en lång period av tillämpning med att gynna det storskaliga industrifisket.

Det har anförts från myndighetshåll att det kräver tydligare anvisningar från riksdag och regering, för att ändra inriktning. Således har det funnits en tydlig inriktning någon gång givet, att gynna det storskaliga fisket. Riksdagen har givit tydlig anvisning genom utskottsinitiativet, antaget i bred majoritet 2021.

INSPIRATION ESTLAND

Estland förvaltar tillsammans med Lettland Rigabukten. Genom att långsiktigt arbete med bl.a en fördelning 50/50 på kustfiske respektive industrikvot samt andra begränsningar har beståndet återhämtats under ett par årtionden i volym. Storleken har inte haft samma fokus, då den aktuella varianten är liten i storleken, och konsumtionsvanorna där omfattar även liten sill/strömming.

Utflyttad trålgräns

Det är ett väl bekantgjort problem att ett storskaligt fiske med trålning (t ex med 16 mm maska) kan bedrivas legalt inom 12 Nm-gränsen, efter t ex sill och med en del attraktiva bifångster, i enlighet med satta regler och kvoter. Huvudfångsten används för fiskmjölsproduktion, med huvudsaklig avsättning som foder i laxodling.

Det uppges också finnas problem i samhantering av kvot på sill/strömming respektive skarpsill. Den fiskevolym som rapporteras kanske snarare baserar sig på kvarvarande kvotvolym för respektive art, än faktisk innehåll och fördelning i den stora trålen efter långt tag.

Detta industrifiske tar stora fångster av liten fisk, men leder till att det inte finns en tillräcklig förmåga för beståndet att växa till i storlek, som kan fiskas till konsumtion.

Denna hantering sägs stå i överensstämmelse med en strikt tillämpning av EUs modell att förvalta resursen efter maximal volym i ton, inte efter fysisk eller marknadsrelaterad kvalitet, ej heller beaktas mervärdet med konsumtionsfisk och dess vidare förädlingsvärde. Sunt förnuft säger något annat.

Även om EUs gemensamma fiskepolitik nu är i en fas där revidering inleds 2022, bl a med större positivt fokus rörande småskaligt fiske, tar den som processen för lång tid för att rädda kustfisket i Sverige.

Allt större problem har under det här projektets period 2018-2022 identifierats att få upp konsumtionsfisk att omsätta färskt eller för vidare beredning till surströmming.

2022 är läget närmast att beskriva som katastrofalt.

FÖRSLAG

Det bör prövas om inte även den gällande "maximal- fångst- i -ton modellen" kan beakta fler faktorer än fiskmassa, bl.a. beaktat andra konventioner/direktiv som kompletterande faktorer, liksom försiktighetsprincipen.

Avbryt planerna att under lång tid flytta ut industritrålningen bara ur vissa delområden på försök, men ändå tillåta och behålla ett därmed intensifierat trålfiske inom resterande 12 Nm-området (med uppgivet syfte att få vetenskapligt jämförelseunderlag) och lägg i stället energin på skyndsamma bilaterala förhandlingar med berörda avtalsländer i syfte att helt, och snarast flytta ut det storskaliga trålfisket till gränsen, för alla berörda nationers fiskeflottor, i syfte gynna beståndskvalitet och rädda konsumtionsfisket med mindre fartyg innanför 12 Nm-gränsen.

Minska kvoterna för det industriella fisket, i syfte att öka förutsättningarna för att mer fisk skall fritt kunna flytta mellan kustområde och det fria havet i samband med lek, och kunna växa till sig.

Beakta särskilt former för kvothantering som kan öka konsumtionsuttaget från delbestånd med låga dioxinhalter, då dessa minst av allt skall riktas till fiskmjölsproduktion. Där bör särskilt fokus vara konsumtionsfisk och råvara till lokal beredningsindustri, bl a surströmming. Råvaran kanske inte under en tid därmed helt kommer från traditionellt fångstområde, men åtminstone från ett regionalt närmare område, än sill från Västerhavet m.m.

Motverka svartfiske

Det förekommer fiske maskerat som fritidsfiske, där fångsten ändå säljs via dunkla kanaler. Den omsättningen sker utan rapportering, utan moms, utan inkomstskatt och utan att fiskaren står för de kostnader som yrkes- eller binäringsfiskare får bära. Redskapsregler och storlekskrav mm kanske inte heller naturligen följs. Detta är till men för de som gör rätt för sig.

Produkter som ål och lax med högt kilopris har förstärkt det största intresset, liksom fisk som kan t ex rökas utan sedvanliga tillstånd och rutiner.

I någon mån påverkar det fiskbeståndet, men framför allt förstör det försäljningsmarknaden.

FÖRSLAG

Utöver den övervakning som sker, och rimliga begränsningar i volymer och arter av redskap och tillåten fångst i fritidsfiske på allmänt eller annans vatten, bör svartfiskets omfattning motivera att :

- Förenkla att få bedriva ett kustfiske enligt ett anpassat regelverk. Det kan jämföras med att systemåtgärden ROT-avdrag legaliserade en stor del av bygg/hantverkssektorn riktad till konsument*
- Bedriva kampanjer riktad till konsument och HORECA att bara köpa "schysst fisk". Fisken utmärker sig där, jämfört med t ex svamp och begränsade volymer av vilt m.m. som är OK att köpa in direkt till restaurang och butik från envar, i många fall.*

Det kan inte uteslutas att den bitterhet som fortfarande finns kvar kopplad till 1984 års statliga ingrepp i äganderätten, genom införande av det s k fria handredskapsfisket, EUs införande av licenskrav för att få sälja den endaste fisk, t o m från eget vatten, liksom dagens upplevda krångliga regelverk kring fisket generellt mm, tillsammans med att det betraktas som omöjligt att få ens licens om man söker, kan påverka svartfiskets omfattning. Det kan också finnas regionala skillnader och traditioner i hur man ser på myndigheter.

Samverkan och samordning

Tillsammans

Det är ingen hemlighet att relationerna mellan fiskare, och ibland dess organisationer, och vissa av de berörda myndigheterna präglas av irritation, bristande förtroende och rent ut av hat. Upplevelsen att arbeta för samma mål saknas många gånger. Kunskap om fiskarens vardag upplevs inte finnas hos tjänstemannen och fiskarens kunskap om respektive myndighets roll och begränsningar, den enskilda tjänstemannans uppgift och arbetssituation är inte alltid fullständig. Fiskaren upplever sex myndigheter som reglerar vardagen i en accelerande takt, medan myndigheten arbetar med sin egen regelgivning i fokus.

”Det är aldrig ens fel om två träter och man är två om att dansa tango”.

När det gäller regelverk och tillämpning möter tjänstemannen den enskilde kustfiskaren direkt, och inte en branschorganisation som kan biträda, eftersom den saknas på nationell nivå. I samverkan med politiken kan fiskaren mötas av positivt bemötande, och en uttryckt vilja att förändra, men sedan saknas aktion och åtgärder, som påverkar regelgivning och tillämpning i önskad riktning, åtminstone i den takt som fiskaren upplever högst nödvändig. Hela sektorsutvecklingen skulle tjäna på ett bättre samarbete både mellan branschföreningar, mellan myndigheter sinsemellan och mellan bransch och myndigheter, liksom mellan Sverige och de grannländer vars fiskare verkar i samma vatten som vi, såväl på branschnivå som mellan nationella myndigheter.

HAV inför Hav o Vattenforum 2022: ”Samarbete och helhetssyn

I år tar vi fasta på önskemålen från förra årets deltagare och tar upp frågor om samarbete; samarbete för att skapa en helhetssyn, för att ta tillvara det lokala engagemanget, lära av andra på andra håll i världen och för att vi inte kan förvalta vatten utan att ha med grannarna på lokal, regional, nationell och internationell nivå.”

Bilaterala avtal och samordningskrav

Ålfiske som exempel

Sverige har 2007 sedan haft ett allmänt ålfiskeförbud, förutom ett antal givna ålfisketillstånd, som inte kan ärvas eller överlåtas. Allt licensierat fiskeri, liksom allt husbehovs- och sportfiskare (utom i vissa sjöar med vandringshinder) är förbjudna att fiska ål.

INSPIRATION DANMARK

I Danmark, ända sedan det svenska förbudet och även 2022, får utöver de licensfiskare som har särskilt tillstånd för ål, även varje yrkes- och binäringsfiskare samt alla fritidsfiskare bedriva ålfiske med sex redskap. Detta sker även i Öresund och på samma sida där Sverige har förbud. Hela Östersjöområdet ål passerar genom något av de tre sunden på väg till Sargasso.

Numera finns den stipulerade förbudsperioden om tre månader, men det är inte givet att den förläggs på vardera sidan under samma period.

Genom det bilaterala avtalet får ländernas fiskare fiska på varandras vatten, och det är flaggstatsregler som gäller, dvs ett dansk fartyg på svensk vatten fiskar efter danska fiskeriregler och vice versa.

På svenska sidan sundet får nästan ingen fiska ål, men alla kan se hur envar dansk är välkommen över till svensk sida och fiska på med sina 6 redskap. Förutom under förbudsperioden i Danmark. OM den inte sammanfaller med den svenska, för även de få med ålfisketillstånd se sina kollegor fiska under den period som man bedömt skall vara avlyst.

Den klena trösten är att den svenske ålfiskaren med tillstånd möjligen kan fiska en månad på dansk vatten senare.

Motivet till den svenska hårda regleringen är att den ska kunna fungera vägledande för andra i Europa. Det har inte lyckats under dessa år. Däremot har den resulterat i att ytterligare decimera svensk kustfiskeri, lokal gastronomi och tradition. Den lilla fiskevolymen som är tillåten i kombination med mediabiliden m.m. gör att de flesta yngre tror att all ål är olaglig och inte "politiskt korrekt" att äta. Inom inte allt för många år har ålkonsumtionen sjunkit så mycket att produkten försvinner som attraktiv konsumentvara.

EXEMPEL ANNAN BRANSCH

Det kan jämföras med precis samma resa inom snittrosodling, från att ha varit en relativt omfattande växthusproduktion med flera tiotal handelsträdgårdar i landet, slutade det med en kvar – och denne möttes till slut av "Va, finns det svenska snittrosor?". Efterfrågan dog på att ingen hört om att det finns. Idag odlar den trädgården slanggurka och snittrosor importeras från ekvatorn eller från Holland.

Men skulle vi ha gjort som Danmark? Skulle vi också tillåtit fler tillstånd och gjort dem överlåtbara inom småskaligt fiske, tillåtit alla med licens att fiska med ett begränsat antal redskap, tex precis lika många som på andra sidan, och tillåta fritidsfiske med tex 2 ryssjor (precis som laxfiske i norr 2022).

Ja kanske, vi hade haft kvar fler fiskebåtar i kustbygderna då det funnits finns flera arter att fiska på under årets skiftningar och konsumenten hade kanske kunnat bevara en attraktiv attityd till produkten. En värdefull produkt på marknaden hade blivit kvar och tradition med åla-gille och sju tillagningssätt kunnat behållas som en lokal gastronomi, kanske med särskild originalitetsmärkning.

Om ett sådant skonsamt fiske väsentligt påverkat åldödlighet och den fiskbara volymen under denna period, i förhållande till andra orsaker till ålens decimering, som vi bedömer väsentligare, ja det är kanske svårt att leda i bevis. Men i fiskelägena tror man det inte.

Och ska man göra sådana drastiska åtgärder, som vidtogs i Sverige, är det vår bestämda uppfattning att de ska göras på samma sätt i samma vatten, från angränsande stater, särskilt då de bilaterala avtalen med flaggstatsprincip är berörda.

FÖRSLAG

Vi föreslår att det utformas en samverkansmodell mellan både ländernas myndigheter och dess branschorgan, i gränssöverskridande samråd, så att en samsyn bildas och en samplanering och reglering, må vara på lägsta gemensamma nivå, kan genomföras, som är tillräcklig, likvärdig och accepterad. Det berör inte bara ålfiske, utan också trålningsgränser, fredningsområden, tekniska regelverk m.m.

Branschorganisering

Fler PO med inriktning småskaligt kustfiske

Branschens är i huvudsak idag organiserad i olika producentorganisationer - en EU-styrd organisationsform. De är dels indelade i pelagiskt och demersalt och/eller i huvudsak större fartyg/storskaligt fiske eller i huvudsak små fartyg/småskaliga metoder i viss region.

- Swedish Pelagic Federation Producers Organisation, ekonomisk förening
- Sveriges Fiskares Producentorganisation
- Havs- och Kustfiskarnas Producentorganisation
- Producentorganisationen Kustfiskarna Bottenhavet, ekonomisk förening
- Norrbottens Kustfiskares producentorganisation, ekonomisk förening.

Det synes som bara enstaka fartyg från Kullen till Öregrund anslutit sig till ett PO. I den organisationsformen finns alltså inte täckning längs hela kusten.

EXEMPEL DANMARK

Danmark har en stor fiskeflotta. 2019 etablerades Föreningen Skånsamt Kystfiskeri PO som en nationell förening för småskaligt kustnära fiske. De har stödmedlemmar från fiskbranschen. De är också medlemmar i europeiska LIFE och samverkar med den andra nationella branschorganisationen DanskFiskeriPO, med kretsar och många lokalföreningar, som omfattar alla typer av fiske med licens (>1000 fartygsmedlemmar), såväl yrkes som binäringsfiskare.

Sveriges Yrkesfiskare Ekonomisk förening och Östersjöfiskarna Ekonomisk förening finns fortfarande registrerade med styrelse m.m. och är verksamma på östkusten, men med begränsad extern aktivitet. För insjöfisket är Sverige insjöfiskares Centralförbund dominerande och där är inte PO-formen aktuell.

Det finns också andra kontaktnätverk och ideella föreningar av liten storlek som berör yrkes- och binäringsfiske med anknutet husbehovsfiske i hav och sjö, bl a kopplade till fiskelägen, särskilda intressen m.m.

FÖRSLAG

Klarlägg förutsättningarna för att etablera producentorganisationer (eller andra branschorgan) för småskaligt fiske längs kusten, där det idag saknas och/eller en nationell förening med lämpliga samrådsformer med övriga fiskerisektorn och övrig blå näring.

Nationellt branschråd i Sverige för det licensierade fisket (yrkes- och binäringsfiske)

Även om de småskaliga har sitt intresse och de storskaliga sina finns både gemensamma nämnare och medlemöverlapp. För att kunna driva frågor gemensamt och över tid, vara en enkel väg in för myndigheternas samråd med branschen och en naturlig bas för samverkan med de nationella branschorganen i grannländerna och andra branschorganisationer i Sverige, *i de spörsmål som är gemensamma för de olika ingående föreningarna*, är någon form av "Svensk Fiskeriråd" SFR att önska.

I fiskerifondens program finns stödmöjligheter som kan komma inte bara PO, utan också branschorganisationer, till nytta. Det finns många områden som exv skolsamverkan, konsumentfrämjande, vissa medlemsavtal, viss mediaverksamhet, att synas som bransch i vimlet av andra och i en hel del av regelverken, där det finns gemenskap.

En strukturerad form fungerar bättre över tid och blir mer personoberoende.

FÖRSLAG

Ta reda på möjligheter och hinder för att bilda ett nationellt branschorgan i någon form, där det föreligger intressegemenskap inom fiskerisektorn.

Gränsöverskridande möjligheter till samverkan

Eftersom branschstrukturen är splittrad och inte geografiskt täckande i Sverige, drabbar det också samverkan med våra andra länder. Det finns i de flesta branscher ett värde att ha kontinuerlig form för egen samverkan med sina motsvarigheter andra länder, särskilt som det i många fall handlar om samma havsområde.

ONÖDIG KUNSKAP Lysekil organiserade redan 1883 internationell fiskekonferens

I Europa finns ett förbund (LIFE) för föreningar som organiserar föreningar för småskaliga kustnära fiskeriföretag. De driver också regional samverkan i "bassänggrupper", tex alla länder runt Östersjön. Sverige representeras enligt deras hemsida genom Sverige Yrkesfiskares Ekonomiska förening. Det är oklart hur aktiv denna förening är och dess medlemsstatus.

Det finns också en större organisation för det mer storskaliga fisket.

För det småskaliga fisket är det viktigt att vi har en ingång på europeisk nivå och i möjligaste mån kan påverka den gemensamma fiskeripolitiken också den vägen, inte bara genom våra myndigheter, valda till europaparlamentet m.fl.

FÖRSLAG

Klarlägg Sveriges förutsättningar att bli representerad i LIFE genom fler medlemskap eller någon form av nationellt organ för småskaligt kustnära fiske.

Främjande verksamhet

Konsumentmärke

För den vanliga konsumenten finns mer än 20 märkningar i handeln, som kommunicerar mervärden, med olika avsändare och olika grad av substantiellt tekniskt innehåll. Det är t ex Svanen, EU-blomman, EU-lövet, Bra Miljöval, Från Sverige, Svenskt Sigill, Fairtrade, Äkta vara, FTP m.fl. För blå näringen är huvudsakligen MSC, ASC och KRAV de aktuella.

Vi har också inom EU viss klassning, som exempel Morot klass Extra, som skall vara släta och rena, ha ett fräscht *utseende* och regelbunden typisk form, vara utan skador och inte ha en grön nacke. Men inget i standarden säger något om den är mjäll, söt och nyupptagen.

För kunden i butiken, på väg hem till fredagsmys, är dessa märken för många och komplicerade. För aktörerna är allt för avancerade märken ofta förenade med årskostnader, omsättningsavgifter, tredjepartscertifiering, förnyelser och märkningskostnader, som gör att små aktörer avstår, och hoppas att det räcker med ett lokalt namn på lådan och att man är känd i bygden för fina produkter.

Men detta till trots, det finns ingen märkning för svensk skonsamt och kustnära fångad lokal fisk att äta. Med den utarmning som skett innebär det ofta att den rökta fisken i fiskbilen, fiskeboden på kajen eller hamnkvarterets fiskerestaurang är en fisk som gjort en lång resa.

INSPIRATION DANMARK

För att kunna stärka det småskaliga kustnära fisket har det introducerats ett märke för konsument

Kravene bag mærket

Den nye mærkningsordning hviler på fem krav, der sikrer, at fisk med mærket NaturSkånsom kommer fra et kystnært, skånsomt og bæredygtigt fiskeri.

Skånsomme fangstmetoder	Sunde bestande	Mindre fartøjer	Kystnært	Kvalitet
Fisken skal være fanget med skånsomme redskaber.	Ingen fiskearter i ordningen må være truet, og alle fisk i ordningen skal være fanget fra sunde bestande.	Fartøjet fisken fanges fra må ikke være længere end 17 meter.	80 % af fartøjets fangstrejser i et kalenderår er ikke længere end 48 timer.	Fiskerne skal have gennemført et kvalitetskursus, der f.eks. indeholder uddannelse i fødevarehåndtering.

Även detta märke har förenats med betydande krav och administration för deltagande aktörer. Det blir mer regler:

<https://fiskeristyrelsen.dk/erhvervsfiskeri/maerkningsordningen-naturskaansom/#c91053>

Frågan är om det finns en lägre nivå av regelverk som kan fungera eller om det kan ske med anslutning till etablerade märken t ex "Från Sverige" och ändå ge önskade fördelar.

FÖRSLAG

Gör en förstudie kring förutsättningarna för ett konsumentmärke för fisk för konsumtion, med ursprung från någon grad av småskaligt fiske som bedrivs kustnära

Främjandeverksamhet konsument

Egentligen ska det inte behövas för en bransch, bland andra, men denna sektor är stegvis nedreglerad och nu i sådan avveckling att det behövs att ytterligare stärka det småskaliga kustnära fisket genom att främja konsumentintresset att köpa och förmågan att tillaga fisk från småskaligt fiske, både kända arter, men också de som inte samma utsträckning har varit vanliga som matfisk.

INSPIRATION FINLAND

Marthaförbundet, en ideell organisation som bl.a. upprätthåller kunskapen att konsumera ett bredare artsortiment, genom filmer om rensning och recept kring mört, id, nors m.fl.

<https://www.martha.fi/recept?cat=fisk&cat-id=2987&page=2>

En del av behoven är gemensamma med insjöfisket, det storskaliga havsfisket, aquakultur och fiskbranschen (förädling, partihandel och detalj). Främjande verksamhet behöver utformas tillsammans mellan det offentliga och branschen, men branschen är svagt organiserad sedan den påkallade branschsplittringen efter EU:s modell och verksamhetsförutsättningarna blir allt svårare dag för dag.

Det finns lokala initiativ, bl a hos Göteborgs Fiskauktion som "gör och kör" projekt inom skolsamverkan som är lyckade samt kompetensclustret "Blå Mat" har en given roll i detta. Flera projekt i nuvarande programmet har också lyft fram ett bredare artutbud.

Det finns risk att den kritiska massan små fiskeriföretag har understigits och de inte orkar detta själva. Det måste övervägas om staten kan ta ökad "lead", kanske i skenet av ökad försörjningsberedskap, de nya ambitionerna i globala initiativ m.m.

Sedvanlig främjandeverksamhet brukar innehålla konsumentmärkning, annonskampanjer media/social media, mediaplacering, butiksmaterial, hantverkstävlingar, influencers m.m.

FÖRSLAG

Jämför främjandeverksamhet i andra branscher, den tidigare för fisk och andra länders modeller och erfarenheter samt klargör hur den kan ledas, finansieras och bli bestående

Främjande av fiskeriverksamhet och småskaligt kustfiske

Många av de initiativ som tagits inom tidigare fiskerifonds program är bra och främjande, men är projektbaserade verksamheter och har inte alltid lett till bestående verksamhet och resultat över tid.

I fler sammanhang än tidigare lyfts nu det småskaliga fram i övergripande dokument, kanske inte som ett alternativ till tidigare inriktningar om att skala upp det storskaliga och skapa industriell bärkraft, utan som ett parallellt komplement, med andra fördelar och värden.

INSPIRATION NORGE

Praktikersättning har prövats, för att en yngre ska kunna medfölja i praktiskt fiske, och introduceras.

Behov av branschfrämjande åtgärder finns bl.a. inom

- Rekrytering av fiskare m.fl (introduktions- och praktikersättning med/utan anknytning till skolverksamhet, gymnasieprogram med riksintag, lärlingsprogram, skolinledning m.m)
- Nyetablering av småskalig fiskeriverksamhet. Riva etableringshinder.
- Lyfta och synliggöra binäringsfisket, som fördel för den enskilde och en tillgång för samhället
- Stödja organisationsutveckling (enl ovan)
- Redskapsutveckling för att öka skonsamhet
- Generationsöverlåtelse inom/utom familjen

Totalförsvaret och beredskap

33

Genom de beslutade ambitionsökningar inom militärt och civilt försvar med anledning av det över tid förvärrade säkerhetsläget, har vår nationella försörjningsberedskap blivit aktuell att förstärka.

Livsmedelssektorn i stort, även inom fisket, är global och ett normalläge kan inte alltid förutsättas. Störningar i logistikkedjor och nationella konfiskationer kan inte uteslutas, trots vänskapliga handelsrelationer, utöver rena fysiska effekter i svåra kriser. En del fiskprodukter gör en lång internationell resa med många stopp i sin väg från hav till bord. Det småskaliga fisket fyller där en funktion, att bevara en lokal förmåga genom kunskaper, metoder och flotta, att behålla en konsumtionsvana i hushållen och att kunna försörja lokal förädlingsindustri samt säkra en småhamnslogistik. Alla dessa kan expandera i ett krisläge, och försörja fler.

Även med en krisexpansion blir dock de möjliga volymerna begränsade i förhållande till landets befolkning, varför även den storskaliga fiskeflottan behöver förberedas att kunna ställa om till fiske för livsmedelsanvändning och att mottagning, beredning, förädling och distribution av matfisk kan ske. Det förutsätter dock fortfarande att konsumentintresset och hemmens kunskap att förbereda, tillaga och äta svensk matfisk har bestått, där det småskaliga har en betydande roll idag. Än bättre vore det om den omställningen gjordes redan idag, istället för att bara vara en beredskapsplan. Sektorns resurser behöver också i rimlig grad skyddas för uttagning till försvarsmakten om fiskeförmågan skall bestå.

Men finns det fisk att fiska upp i en kris? Ja oavsett om den juridiskt finns eller inte, kan förstås extraordinära bedömningar göras i krisläget, vid behov med förberedda författningar (författningsberedskap). Finns den fysiskt kommer den att fiskas upp i någon form, som legalt licensfiske för försäljning eller som husbehovsfiske och rekreationsfiske, med risk för delningssgemenskap/byteshandel eller ren svartabörsförsäljning.

Beredskapsplanering behöver initieras inom det sk sektoransvaret, medel avsättas och branschen engageras, medan den finns kvar.

Om det småskaliga kustnära fisket tillåts få tyna bort, finns dock inget att bygga beredskapen på.

FÖRSLAG

Uppdra till SJV att tillsammans med övriga berörda myndigheter och branschrepresentation utreda fiskets möjligheter att såväl bestå i krigstid som att identifiera de förberedelser som krävs för då också kunna expandera fisket och öka andelen som går till konsumtionsfisk.

Det kan handla om författningsberedskap, tekniska åtgärder, lagring, undvika förfoganden m.m.

Utredningen bör kunna omfatta såväl storskaligt som småskaligt havsfiske samt insjöfisket, beaktat respektive grens förutsättningar.

Önskat läge i Sverige år 2030

” – Avvecklingen av små fiskeriföretag, den trenden bröts faktiskt 2023, i sista minuten. Vi organiserade oss, blev bättre på att samverka och myndigheterna lyssnade på oss. Den nya inriktningen både i EU fiskeripolitik och det politiska samförståndet i riksdagen, där det småskaliga lyftes fram, fick faktiskt genomslag. Binäringen lyftes fram parallellt med heltidsfisket, och de större fiskerienheterna. Bägge behövs, bägge har bärkraft men på olika sätt. Vi är bra för Sverige nu.

Några av myndigheterna har infört särskilda tjänstemän som bevakar våra frågor, är vår ingång med våra ärenden, ja de är som en lots lite eller vår ambassadör i myndigheten.

Framför allt gjorde regelförenklingen nytta. När vi tillsammans med myndigheterna, inte en, utan hela kedjan som berör oss, kunde sätta oss och paragraf för paragraf titta på om just den paragrafen den var försvarbar, stryka bort eller justera den lite, så det stämde bättre överens mellan de olika myndigheternas detaljregler eller vardagen ute hos oss, så blev det lite lättare. Kanske lärde vi oss något och de lärde sig av oss och vår vardag. Vi talade med varandra. Vi letade möjligheter till undantag och anpassade lösningar tillsammans, för vår existens, inte mot den, som tidigare.

En del av de grepp för att underlätta att börja i branschen har fungerat. Vi har börjat bli fler. Fler vågar. Snart borde vi vara tre gånger fler än när det var som värst där 2022/2023. Det är klart att de ökade insatserna kring jakt på säl och skarv rönt en del motstånd, men när myndigheterna hjälptes åt att förklara att det är en del av en resursförvaltning det med, gick det bättre.

Vi möts med respekt och våra små samhällen mår bra av att det finns liv. Det löser inte allt, men varje familj som bor kvar räknas. Konsumenterna har ett ökat intresse för fisk från Sverige, även om det tagit en tid att få mörtan på bordet! Smörbulten gick lättare.”

SydostLeader

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

